

Ανωνυμοποιημένο κείμενο

Μετάφραση

C-148/20 - 1

Υπόθεση C-148/20

Αίτηση προδικαστικής απόφασης

Ημερομηνία καταθέσεως:

16 Μαρτίου 2020

Αιτούν δικαστήριο:

Amtsgericht Köln (Γερμανία)

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

20 Ιανουαρίου 2020

Ενάγουσα:

AC

Εναγομένη:

Deutsche Lufthansa AG

[παραλειπόμενα]

Δημοσιεύθηκε στις 20.01.2020
[παραλειπόμενα]

Amtsgericht Köln

Διάταξη

Στη διαφορά

AC κατά Deutsche Lufthansa AG

το Amtsgericht Köln [ειρηνοδικείο Κολωνίας]

στις 28.10.2019

[παραλειπόμενα]

διέταξε ως εξής:

I. Αναστέλλει τη διαδικασία.

II. Υποβάλλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

Συνάδει η οδηγία PNR [οδηγία (ΕΕ) 2016/681 της 27ης Απριλίου 2016] με τα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (στο εξής: Χάρτης) ως προς τα ακόλουθα σημεία:

1) Είναι επαρκώς συγκεκριμένα τα δεδομένα PNR που πρέπει να διαβιβάζονται κατά την οδηγία, λαμβανομένων υπόψη των άρθρων 7 και 8 του Χάρτη;

2) Προβλέπει η οδηγία, δεδομένου του πεδίου εφαρμογής της και λαμβανομένων υπόψη των άρθρων 7 και 8 του Χάρτη, επαρκή αντικειμενική διαφοροποίηση κατά τη συλλογή και διαβίβαση των δεδομένων PNR σε σχέση με το είδος των πτήσεων [σελ. 2 του πρωτοτύπου] και το επίπεδο της απειλής σε ορισμένη χώρα καθώς και ως προς την αντιπαραβολή με βάσεις δεδομένων και πρότυπα;

3) Συνάδει η γενική και άνευ διακρίσεων διάρκεια διατήρησης όλων των δεδομένων PNR με τα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη;

4) Παρέχει η οδηγία, λαμβανομένων υπόψη των άρθρων 7 και 8 του Χάρτη, επαρκή διαδικαστική προστασία στους επιβάτες όσον αφορά τη χρήση των διατηρούμενων δεδομένων PNR;

5) Διασφαλίζεται επαρκώς από την οδηγία, λαμβανομένων υπόψη των άρθρων 7 και 8 του Χάρτη, το επίπεδο προστασίας των ευρωπαϊκών θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά την περαιτέρω διαβίβαση των δεδομένων PNR σε αρχές τρίτων κρατών από τρίτες χώρες;

Σκεπτικό

I.

Αντικείμενο της διαφοράς είναι η αγωγή της ενάγουσας κατά του εναγόμενου αερομεταφορέα με αίτημα την παύση της διαβίβασης των δεδομένων PNR της ενάγουσας βάσει του Fluggastdatengesetz [νόμου περί δεδομένων επιβατών αερομεταφορών (στο εξής: FlugDaG)] στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας με αφορμή μια κράτηση πτήσεως αρχικά για τις 05.03.2020 από το Μόναχο για την Άγκυρα με επιστροφή στο Μόναχο στις 10.03.2020.

2

Στις 10.06.2017 τέθηκε σε ισχύ στη Γερμανία ο Gesetz über die Verarbeitung von Fluggastdaten [νόμος για την επεξεργασία δεδομένων επιβατών αερομεταφορών (FlugDaG)] για τη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο της οδηγίας (ΕΕ) 2016/681. Η οδηγία (ΕΕ) 2016/681 (στο εξής: οδηγία PNR) της 4ης Μαΐου 2016 αφορά τη χρήση των δεδομένων που περιέχονται στις καταστάσεις ονομάτων επιβατών (των αποκαλούμενων δεδομένων PNR: Passenger Name Record) για την πρόληψη, ανίχνευση, διερεύνηση και δίωξη τρομοκρατικών και σοβαρών εγκλημάτων. Η οδηγία αυτή ρυθμίζει τη διαβίβαση των δεδομένων που περιέχονται στις καταστάσεις ονομάτων επιβατών στην περίπτωση πτήσεων από κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τρίτα κράτη και από τρίτα κράτη προς κράτη μέλη καθώς και την επεξεργασία των [σελ. 3 του πρωτοτύπου] δεδομένων. Το άρθρο 2 περιέχει μια ρήτρα επιφυλάξεως υπέρ των εθνικών νομοθετών, κατά την οποία μπορούν να περιλαμβάνονται επίσης πτήσεις εντός της ΕΕ. Η οδηγία υποχρεώνει τα κράτη μέλη, στο άρθρο 4, να ιδρύσουν μονάδες στοιχείων επιβατών, οι οποίες είναι αρμόδιες για τη συλλογή δεδομένων PNR από αερομεταφορείς, τη διατήρηση, την επεξεργασία και διαβίβαση των δεδομένων αυτών ή του αποτελέσματος της επεξεργασίας τους στις αρμόδιες αρχές, καθώς και για την ανταλλαγή των δεδομένων PNR και του αποτελέσματος της επεξεργασίας. Επιπλέον, τα κράτη μέλη πρέπει, κατά το άρθρο 8 της οδηγίας, να υποχρεώσουν όλους τους αερομεταφορείς να διαβιβάζουν με τη μέθοδο της «προώθησης» έναν, όπως ορίζεται στο παράρτημα I της οδηγίας, φάκελο PNR στις μονάδες στοιχείων επιβατών, στο έδαφος των οποίων θα προσγειωθεί ή από το έδαφος των οποίων θα απογειωθεί το αεροσκάφος. Κατά τα άρθρα 9 και 11 της οδηγίας είναι, περαιτέρω, δυνατόν να ζητηθούν και να διαβιβασθούν τα δεδομένα PNR μεταξύ των μονάδων στοιχείων επιβατών και, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, είναι επίσης δυνατή η διαβίβαση των δεδομένων PNR σε τρίτες χώρες. Κατά το άρθρο 12 προβλέπεται διατήρηση των δεδομένων για 5 έτη καθώς και αποπροσωποποίηση, υπό την έννοια της καλύψεως ορισμένων στοιχείων των δεδομένων εκείνων που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν στην ταυτοποίηση του υποκειμένου των δεδομένων, μετά από 6 μήνες. Τέλος, το άρθρο 6 της οδηγίας ρυθμίζει την επεξεργασία των δεδομένων PNR από τις μονάδες στοιχείων επιβατών, στο πλαίσιο της οποίας παρέχεται η δυνατότητα αυτοματοποιημένης αντιπαραβολής των δεδομένων με βάσεις δεδομένων και με τα λεγόμενα πρότυπα. Ο FlugDaG μεταφέρει τις διατάξεις αυτές στο εθνικό δίκαιο. Ως μονάδα στοιχείων επιβατών ορίσθηκε η Bundeskriminalamt [Ομοσπονδιακή Αστυνομία Διώξεως του Εγκλήματος], η δε Bundesverwaltungsamt [Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Διοικήσεως] λειτουργεί ως εντεταλμένη για την επεξεργασία υπηρεσία της μονάδας στοιχείων επιβατών. Η εναγομένη υποχρεούται από τον νόμο να διαβιβάζει όλα τα δεδομένα PNR που αφορούν επιβάτες πτήσεων πολιτικής αεροπορίας, οι οποίες αναχωρούν από τη Γερμανία και προσγειώνονται σε άλλη χώρα ή ερχόμενες από άλλη χώρα προσγειώνονται στη Γερμανία.

Η ενάγουσα ζήτησε από την εναγομένη να μη διαβιβάσει στην Bundeskriminalamt τα δεδομένα της που αφορούν τις κρατήσεις πτήσεων για Άγκυρα μετ' επιστροφής. Το αίτημα αυτό έμεινε μέχρι τούδε χωρίς ανταπόκριση από την εναγομένη.

Φρονεί ότι οι ρυθμίσεις του FlugDaG αντιβαίνουν στο ενωσιακό δίκαιο και ότι, επιπλέον, η διαβίβαση των δεδομένων συνιστά προσβολή του γενικού δικαιώματος της προσωπικότητας υπό τη μορφή του δικαιώματος αυτοδιαθέσεως των προσώπων ως προς τις πληροφορίες που τα αφορούν. Στην παρούσα διαφορά, η ενάγουσα στρέφεται κατά της εναγομένης, προβάλλοντας αξίωση άρσεως της προσβολής. **[σελ. 4 του πρωτοτύπου]**

Η εναγομένη είναι της γνώμης ότι η αγωγή παραλείψεως δεν μπορεί να γίνει δεκτή και ότι η ενάγουσα στερείται εννόμου συμφέροντος. Επιπλέον, κριτήριο ελέγχου είναι μόνον η διαβίβαση των δεδομένων από την ίδια.

Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, εκπροσωπούμενη από την Bundeskriminalamt, παρενέβη στη δίκη υπέρ της εναγομένης.

II.

Η απόφαση επί της διαφοράς εξαρτάται από το αν η κατά τον FlugDaG υποχρέωση της εναγομένης να διαβιβάσει τα δεδομένα PNR της ενάγουσας στην παρεμβαίνουσα υπέρ της εναγομένης –την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας– είναι νόμιμη. Πράγματι, κατά την αντίληψη του αιτούντος δικαστηρίου, από τη συναφθείσα μεταξύ των διαδίκων σύμβαση αερομεταφοράς, εν πάση δε περιπτώσει από τα άρθρα 1004, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του Bürgerliches Gesetzbuch (αστικού κώδικα, στο εξής: BGB), κατ' αναλογία, και 823 του BGB, προκύπτει υποχρέωση της εναγομένης να αφίσταται από την περαιτέρω διαβίβαση προσωπικών δεδομένων άνευ επαρκούς νομικού ερείσματος, διότι αυτό θα συνιστούσε προσβολή του δικαιώματος της ενάγουσας να απολαύει του γενικού δικαιώματος της προσωπικότητας υπό τη μορφή του δικαιώματος αυτοδιαθέσεως των προσώπων ως προς τις πληροφορίες που τα αφορούν. Αντιθέτως, η ενάγουσα θα όφειλε να ανέχεται αυτή την περαιτέρω διαβίβαση αν ο FlugDaG συνιστούσε επαρκές νομικό έρεισμα. Τούτο προϋποθέτει όμως ότι το έρεισμα αυτού του νόμου, η οδηγία (ΕΕ) 2016/681, είναι σύμφωνο με το ενωσιακό δίκαιο, ιδίως δε με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και ειδικότερα με τα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη. Αν η οδηγία συνιστά παραβίαση του ενωσιακού δικαίου, είναι επίσης παράνομη η μεταφορά της στο εθνικό δίκαιο με τον FlugDaG και δεν μπορεί ο νόμος αυτός να δικαιολογήσει, στη σχέση μεταξύ των διαδίκων, τη διαβίβαση των δεδομένων PNR της ενάγουσας από τη εναγομένη στην παρεμβαίνουσα.

III. [σελ. 5 του πρωτοτύπου]

Υφίστανται αμφιβολίες ως προς το συμβατό της οδηγίας PNR προς τα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη:

Το άρθρο 7 του Χάρτη προστατεύει την ιδιωτική ζωή. Το δε άρθρο 8 του Χάρτη τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ενός προσώπου. Προστατεύονται τα

δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που έχουν σχέση με την ιδιωτική ζωή. Η οδηγία PNR αφορά τέτοια δεδομένα. Προβλέπεται η συλλογή, διατήρηση και επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε έναν φάκελο PNR. Η οδηγία άπτεται επομένως των άρθρων 7 και 8 του Χάρτη.

Το άρθρο 8, παράγραφος 2, του Χάρτη καθιστά δυνατή τη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για καθορισμένους σκοπούς και με τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου, καθώς και όταν υφίσταται άλλος θεμιτός λόγος που προβλέπεται από τον νόμο. Ένας σκοπός δημοσίου συμφέροντος είναι η διαφύλαξη της δημόσιας ασφάλειας. Ο σκοπός αυτός δικαιολογεί εις βάθος επεμβάσεις στον τομέα της προστασίας που παρέχεται με τα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη. Τέτοιοι σκοποί επιδιώκονται με την οδηγία PNR. Εξυπηρετούν την πρόληψη, ανίχνευση, διερεύνηση και δίωξη τρομοκρατικών και σοβαρών εγκλημάτων. Οι επεμβάσεις για τους σκοπούς αυτούς πρέπει όμως να είναι αναλογικές. Οι περιορισμοί της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να περιορίζονται στο απολύτως αναγκαίο. Προς τούτο απαιτείται η οδηγία να περιέχει σαφείς και ακριβείς κανόνες για την εμβέλεια και την εφαρμογή των ρυθμιζόμενων με αυτή μέτρων.

Από τα ανωτέρω απορρέουν τα ακόλουθα πέντε ερωτήματα:

1.

Λαμβανομένων ως βάση των ανωτέρω απαιτήσεων όσον αφορά την οδηγία PNR, τα δεδομένα PNR που συλλέγονται και διαβιβάζονται πρέπει να ορίζονται με τρόπο σαφή και ακριβή, σε αντίθετη δε περίπτωση θα ελλείπει ο επαρκώς συγκεκριμένος χαρακτήρας. Κατά τις περιπτώσεις 8 και 12 του παραρτήματος I της οδηγίας PNR, στα σχετικά δεδομένα περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, πληροφορίες σχετικά με το πρόγραμμα τακτικού επιβάτη καθώς και γενικές πληροφορίες. Το τι νοείται ως πληροφορίες σχετικά με το πρόγραμμα τακτικού επιβάτη φαίνεται ασαφές. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει απλώς τη γνωστοποίηση της συμμετοχής σε [σελ. 6 του πρωτοτύπου] προγράμματα πριμοδοτήσεως τακτικού επιβάτη ή συγκεκριμένες πληροφορίες για πτήσεις και κρατήσεις του προσώπου που μετέχει σε ένα τέτοιο πρόγραμμα. Στην περίπτωση των γενικών πληροφοριών πρέπει να συμπληρώνεται ένα ελεύθερο πεδίο κειμένου. Από την οδηγία δεν προκύπτει τι ακριβώς μπορεί ή πρέπει να καταχωρίζεται σε αυτό. Το είδος και η έκταση των πληροφοριών που μπορούν να περιληφθούν στο σημείο αυτό δεν καθορίζονται αυστηρά και δεν προβλέπεται περιορισμός. Ως εκ τούτου, τίθεται το πρώτο ερώτημα, το οποίο αφορά το ζήτημα αν η οδηγία είναι επαρκώς συγκεκριμένη σε σχέση με τα δεδομένα PNR που πρέπει να διαβιβάζονται, λαμβανομένων υπόψη των άρθρων 7 και 8 του Χάρτη.

2.

Στη συνέχεια, η οδηγία, σύμφωνα με τις ανωτέρω απαιτήσεις, πρέπει να είναι αναλογική ως προς το πεδίο εφαρμογής της. Η οδηγία δεν κάνει διάκριση ανάλογα με το είδος των πτήσεων για τις οποίες πρέπει να διαβιβάζονται δεδομένα PNR. Περιλαμβάνονται όλες οι διεθνείς πτήσεις, ανεξάρτητα από τη χώρα προελεύσεως ή προορισμού ή από ένα συγκεκριμένο ή υψηλό επίπεδο απειλής σε μια χώρα. Το εν λόγω πεδίο εφαρμογής μπορεί να επεκταθεί, με τη ρήτρα επιφυλάξεως, και στον χώρο εντός της ΕΕ. Όσον αφορά επίσης τα δεδομένα, δεν γίνεται καμία διάκριση σε σχέση με τους επιδιωκόμενους με την οδηγία σκοπούς –καταπολέμηση τρομοκρατικών και σοβαρών εγκλημάτων– για παράδειγμα ως προς την επικινδυνότητα των εμπλεκόμενων προσώπων ή το κατά πόσον αυτά είναι ύποπτα. Υφίστανται αμφιβολίες αν η οδηγία ανταποκρίνεται στην επιταγή κατά την οποία η διατήρηση δεδομένων πρέπει να πληροί αντικειμενικά κριτήρια που καθιστούν σαφή τη σχέση μεταξύ των διατηρούμενων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και των επιδιωκόμενων σκοπών.

Το εν λόγω ερώτημα περί αναλογικότητας συνεχίζεται με το συνακόλουθο ερώτημα το οποίο αφορά το ζήτημα κατά πόσον υπάρχουν επαρκείς ρυθμίσεις διαδικαστικού ή ουσιαστικού δικαίου για την περαιτέρω χρήση των δεδομένων PNR. Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας προβλέπεται η αντιπαραβολή των διαβιβαζόμενων δεδομένων PNR με υφιστάμενες βάσεις δεδομένων και υφιστάμενα πρότυπα, χωρίς να απαιτείται να υπάρχει λόγος προς τούτο. Το υπό ποιες νομικές προϋποθέσεις πρέπει να διενεργείται η αντιπαραβολή αυτή δεν ρυθμίζεται συγκεκριμένα. Στο πλαίσιο της αναλογικότητας πρέπει εν προκειμένω να τηρείται η σχέση σκοπού-μέσου. Ο σκοπός διευκρινίζεται αναλυτικότερα στο παράρτημα II της οδηγίας. Ωστόσο, η επεξεργασία δεδομένων προβλέπεται στον ίδιο βαθμό για όλους τους μνημονευόμενους σκοπούς, χωρίς να [σελ. 7 του πρωτοτύπου] γίνεται διάκριση ως προς το κατά πόσον η αντιπαραβολή δεδομένων συμβάλλει πραγματικά στην ανίχνευση ή την πρόληψη των επιμέρους απαριθμούμενων εγκλημάτων.

Ως εκ τούτου, τίθεται το δεύτερο ερώτημα, το οποίο αφορά το ζήτημα αν η οδηγία προβλέπει, δεδομένου του πεδίου εφαρμογής της και λαμβανομένων υπόψη των άρθρων 7 και 8 του Χάρτη, επαρκή αντικειμενική διαφοροποίηση κατά τη συλλογή και διαβίβαση των δεδομένων PNR σε σχέση με το είδος των πτήσεων και το επίπεδο της απειλής σε ορισμένη χώρα καθώς και ως προς την αντιπαραβολή με βάσεις δεδομένων και πρότυπα.

3.

Κατά τα εκτεθέντα ανωτέρω, η επέμβαση πρέπει να περιορίζεται στο απολύτως αναγκαίο. Κατά το άρθρο 12 της οδηγίας PNR, τα δεδομένα PNR διατηρούνται για πέντε έτη από τη διαβίβασή τους, ενώ μετά από έξι μήνες διενεργείται αποπροσωποποίηση των δεδομένων, η οποία υπό περαιτέρω προϋποθέσεις μπορεί

6

να αρθεί. Δεν πραγματοποιείται διαφοροποίηση σε σχέση με συγκεκριμένα στοιχεία που αφορούν ένα πρόσωπο ανάλογα με το αν αυτό συνιστά κίνδυνο ή όχι. Ειδικότερα, διατηρούνται επίσης τα δεδομένα PNR για μη ύποπτα πρόσωπα που έχουν ήδη αναχωρήσει, χωρίς να διαφαίνεται κανένας σύνδεσμος με τους επιδιωκόμενους από την οδηγία σκοπούς. Τίθεται επομένως το ερώτημα αν η διάρκεια διατήρησης περιορίζεται στο απολύτως αναγκαίο. Από τα ανωτέρω προκύπτει το τρίτο ερώτημα, το οποίο αφορά το ζήτημα αν η γενική και άνευ διακρίσεων διάρκεια διατηρήσεως όλων των δεδομένων PNR συνάδει με τα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη.

4.

Η επέμβαση στον τομέα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πρέπει όχι μόνον να είναι δικαιολογημένη, αλλά και να μπορεί να ελεγχθεί από νομικής απόψεως. Τίθεται το ερώτημα αν, και σε καταφατική περίπτωση κατά πόσον, η ίδια η οδηγία προβλέπει την παροχή τέτοιας διαδικαστικής προστασίας εκ μέρους ανεξάρτητων ελεγκτικών αρχών. Η οδηγία προβλέπει στο άρθρο 12, παράγραφος 3, ότι για την άρση της αποπροσωποποίησης απαιτείται έγκριση της δικαστικής αρχής ή άλλης εθνικής αρχής. Η διαδικαστική διασφάλιση της επεμβάσεως θα μπορούσε όμως να απαιτεί υπό το φως των άρθρων 7 και 8 του Χάρτη μια ευρύτερη –ακόμη και πριν από τη διαβίβαση, [σελ. 8 του πρωτοτύπου] διατήρηση και χρήση των δεδομένων– αξιολόγηση από διοικητικές αρχές ή δικαστήρια. Από τα ανωτέρω προκύπτει το τέταρτο ερώτημα, το οποίο αφορά το ζήτημα αν η οδηγία παρέχει, λαμβανομένων υπόψη των άρθρων 7 και 8 του Χάρτη, επαρκή διαδικαστική προστασία στους επιβάτες όσον αφορά τη χρήση των διατηρούμενων δεδομένων PNR.

5.

Τέλος, η επιταγή του περιορισμού της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο απολύτως αναγκαίο αφορά τη σχέση με τρίτες χώρες, στις οποίες διαβιβάζονται περαιτέρω τα δεδομένα PNR. Προκειμένου να διασφαλισθεί η τήρηση του επιπέδου προστασίας που ισχύει εντός της ΕΕ και στην περίπτωση τέτοιων περαιτέρω διαβιβάσεων, θα ήταν δυνατόν να απαιτείται η λήψη προληπτικών μέτρων που να εξασφαλίζουν την εν λόγω τήρηση. Τέτοιου είδους μέτρα δεν προβλέπονται στο σχετικό άρθρο 11 της οδηγίας. Από τα ανωτέρω προκύπτει το πέμπτο και τελευταίο ερώτημα, το οποίο αφορά το ζήτημα αν διασφαλίζεται επαρκώς από την οδηγία, λαμβανομένων υπόψη των άρθρων 7 και 8 του Χάρτη, το επίπεδο προστασίας των ευρωπαϊκών θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά την περαιτέρω διαβίβαση των δεδομένων PNR σε αρχές τρίτων κρατών από τρίτες χώρες.

[παρλειπόμενα]

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ